

Coolia 30(3) juli 1987

OVER EEN NIET-BESCHREVEN COPRINUS-SOORT

J. GEESINK, *Molenstraat 27, 6914 AC Herwen*

SUMMARY

A description is given of a specimen of an unknown *Coprinus* species, which is characterized by 2-spored basidia, the presence of chlamydospores, and pleurocystidia with a remarkable blackening in the apex.

Op 22 september 1985 vond ik tijdens een excursie van de Nederlandse Mycologische Vereniging in de omgeving van Buzenol in België op een verse brandplek een zeer teer Inktzwammetje. Er was slechts één exemplaar aanwezig op die plek en op andere brandplekken in dat bos bleken ze niet voor te komen. Het was bos met hoog opgaand loofhout, voornamelijk Eik, op kalkrijke bodem.

Beschrijving: de hoed is 17 mm in doorsnede, zeer lichtgrijs en zeer dun, vlak, gevoerd tot aan het centrum, zonder velum; de 1-2 mm brede lamellen zijn door de hoed heen zichtbaar, staan wijd uiteen en zijn zwart aan de snede door de vele aangehechte sporen. De steel is 50 mm lang en 1,5 mm dik, wit van kleur en iets transparant (fig. 1).

Het zwammetje blijkt een celluluze hoedhuid te hebben met globuleuze cellen, 15-20 μm in doorsnede, waartussen vrij veel dunwandige pileocystiden, 50-75 x 10-12,5 μm met een op van ongeveer 5 μm breed (fig. 2). Op de snede van de lamellen zijn cheilocystiden aanwezig van twee verschillende vormen, t.w. kort-cylindrische, 25-37,5 x 10 μm , dunwandig, aan de top veelal voorzien van een dun steeltje (fig. 3) en fusiforme cystiden van iets breder formaat nl. 25-35 x 10-12,5 μm , deze in kleiner aantal en moeilijk te vinden (fig. 4). De pleurocystiden zijn gemakkelijker te zien. Ze zijn ellipsoïd of kort cilindrisch en de top is binnenin voorzien van een zwarte substantie van dezelfde kleur als de inhoud van de sporen. Deze (waarschijnlijk) nog nooit aanschouwde cystiden meten 25-30 x 10 μm (fig. 5). Ze zijn gelijkmatig over het lamelvlak verdeeld en duidelijk zichtbaar. De basidiën zijn 2-sporig met vrij veel 1-sporige ertussen; ik heb zelfs enkele 3-sporige waargenomen, maar geen 4-sporige (fig. 6). De meeste sporen, dus die van de 2-sporige basidiën, meten 13-16 x 7-8 x 8-9 μm , zijn in zijaanzicht ellipsoïd en hebben een duidelijke, excentrisch geplaatste kiemporus van 1,5-2 μm in doorsnede. Frontaal gezien is de spore bij de apiculus spits toelopend en onder de top versmald, ongeveer het model van een amfora vertonend maar dan zonder oren (fig. 7). De

kleur van de sporen is bijna zwart. De van de 1-sporige basidiën afkomstige sporen hebben de maten $17-21 \times 8-9 \times 9-11 \mu\text{m}$ (fig. 8). Bovendien zijn er nogal wat van 1-sporige basidiën afkomstige sporen te vinden met twee kiempori. Deze krijgen dan de vorm van een op de top staande gelijkbenige driehoek met ingedeukte basis, met aan de basishoeken elk een kiemporus. De breedte van deze misvormde sporen is frontaal gezien zo'n $15-17 \mu\text{m}$ terwijl de twee gelijke zijden van de driehoek iets korter zijn, $13-14 \mu\text{m}$ (fig. 9). De steel bezit, hoewel niet talrijk, dunwandige caulocystiden met een bolvormig verdikte basis, $40-50 \times 9-13 \mu\text{m}$, eindigend in een spits van $2-3 \mu\text{m}$ breed (fig. 10). Aan de hyfen van de steel heb ik septen met en zonder gespen gevonden. Op de hoedhuid bleken zich ook nog chlamydosporen te bevinden, $7-8 \times 6-7 \mu\text{m}$ groot (fig. 11).

Laten we vaststellen dat deze Inktzwam zeer ruim in de kenmerken zit. Er zijn pileocystiden, twee soorten cheilocystiden, zeer markante pleurocystiden en caulocystiden. De sporen zijn door hun verscheidenheid aan vormen zeer ongewoon te noemen terwijl er bovendien nog chlamydosporen op de hoed geproduceerd worden.

Deze *Coprinus* hoort thuis in de groep met pileocystiden. Kühner & Romagnesi (1953: 376) noemen deze groep *Hemerobii*, Moser (1978: 260) *Setulosi* en Orton & Watling (1979: 92) *Pseudocoprinus*, stirps *Hiascens*.

Hoewel het paddestoeltje hierboven beschreven veel en opmerkelijke kenmerken bezit, was het niet mogelijk een beschrijving te vinden die hiermee overeen kwam. De enige mogelijkheid zou *Coprinus bisporiger* Buller ex P.D. Orton kunnen zijn (Orton & Watling 1979: 97-98) gezien de tekening van zijn sporen (fig. 200 a & b), die aan de top iets versmald zijn. Deze soort is door Buller in 1912 en 1920 beschreven. Hij schreef eerst dat de vondst uit 1911 *Coprinus bisporigera* zou kunnen zijn (1912: 350) en in 1920 noemde hij hem *Coprinus bisporus* Lange. Orton & Watling hebben het oude materiaal onderzocht en de bovengenoemde tekening gemaakt.

Dr. Bas, die ik raadpleegde, heeft het herbarium in Kew verzocht ons enig materiaal van het type-exemplaar beschikbaar te stellen. Dat is gebeurd en het materiaal is door ons onderzocht.

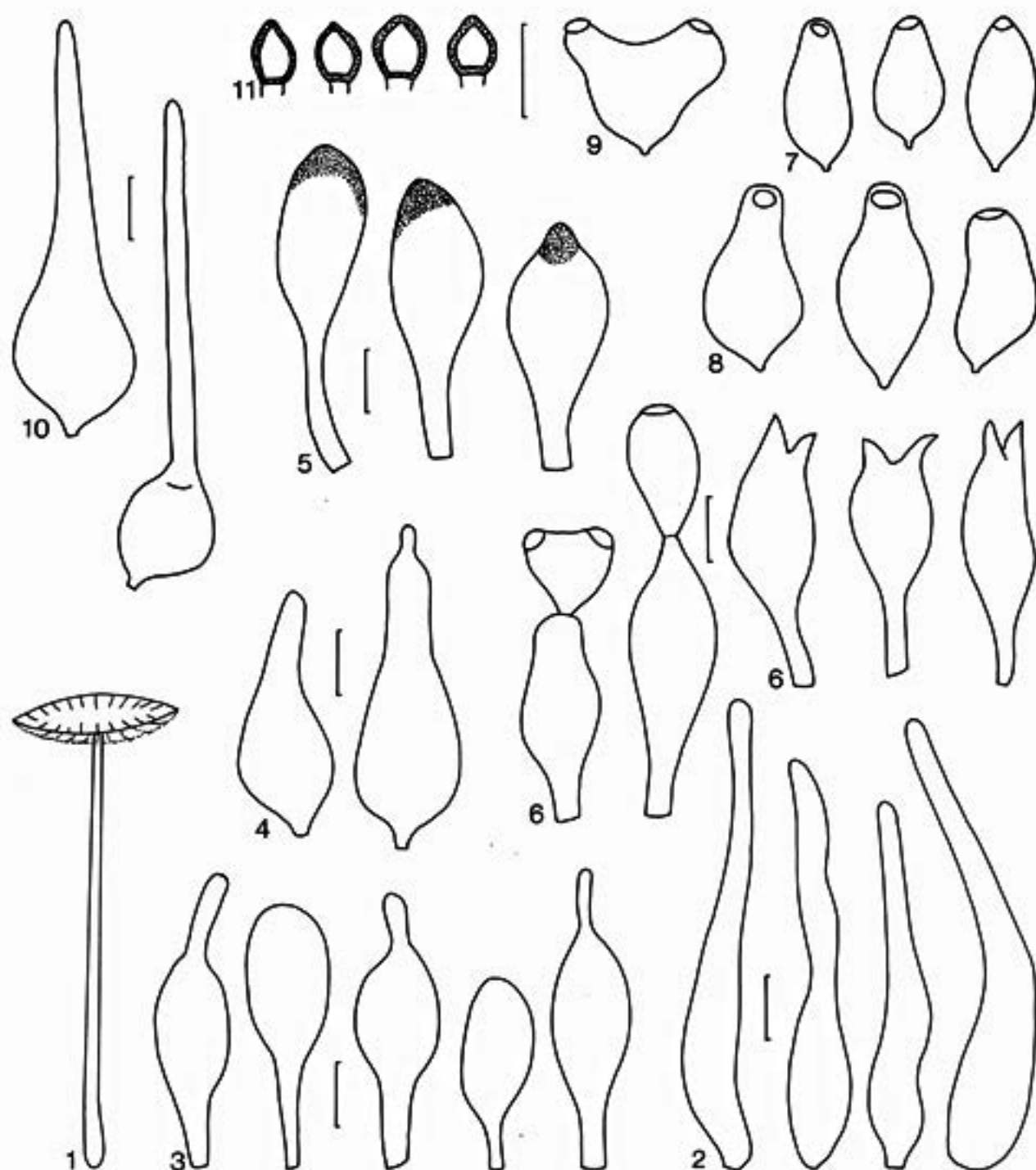

Fig. 1-11: *Coprinus spec.* 1: habitus (x1); 2: pileocystiden; 3 & 4: cheilocystiden; 5: pleurocystiden; 6: één- en tweesporige basidiën; 7: sporen van tweesporige basidiën; 8: sporen van éénsporige basidiën; 9: spore met twee kiemporen van een éénsporig basidium; 10: caulocystiden; 11: chlamydosporen. Het maatstreepje is 10 μ m lang.

In dat oude materiaal, dat na 70 jaar sterk verkleefd was geworden, waren slechts sporen en een enkele pileocystide te herkennen. Volgens de determineersleutel van Orton & Watling behoort *C. bisporiger* over dikwandige pileocystiden te beschikken en sporen met een "slight kink on both sides near germ pore" te hebben (1979: 24). In de beschrijving worden deze kenmerken echter niet meer genoemd. De sporen van het typemateriaal vertoonden geen versmalling aan de top en de enige pileocystide die ik waargenomen heb, was dunwandig. De sporen weken in niets af van die van de bekende *Coprinus bisporus* J. Lange. Het voornaamste verschil tussen *C. bisporiger* en *C. bisporus* zit - naar Orton & Watling meedelen - in het feit dat *C. bisporiger* slechts op takjes en houtresten groeit. Bas en ik vonden dat een zwak argument om ze daarom van elkaar te onderscheiden; de door Orton & Watling beschreven soort op pagina 97 en 98 is naar onze mening dan ook niets anders dan *Coprinus bisporus* J. Lange.

Het ziet er naar uit dat ik op 22 september 1985 een nog niet beschreven *Coprinus*-soort heb gevonden. We kunnen helaas deze vondst nog niet als nieuw voor de wetenschap opvoeren, omdat er maar één exemplaar van bestaat. De heer Bas stelde voor de vondst in Coolia te rapporteren zodat, in het geval dat iemand er méér exemplaren van vindt, deze notitie van nut kan zijn voor het maken van een passende beschrijving, gebaseerd op voldoende materiaal.

LITERATUUR

- Buller, A.H.R. (1912). The production and liberation of spores in the genus *Coprinus*. Trans. Br. mycol. Soc. 3: 348-350.
- Buller, A.H.R. (1920). Three new British *Coprini*. Trans. Br. mycol. Soc. 6: 363-365.
- Kühner, R. & Romagnesi, H. (1953). Flore analytique des champignons supérieurs. Paris.
- Moser, M. (1978). Die Röhrlinge und Blätterpilze. 4. Aufl. Kleine Kryptogamenflora, Band IIB/2. Stuttgart.
- Orton, P.D. & Watling, R. (1979). Coprinaceae part I: *Coprinus*. British Fungus Flora 2.